

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	20205 - Prehistòria I / 1
Titulació	Grau d'Història - Segon curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Bartomeu Ramon Llull Estarellas	16:00	17:00	Dilluns	09/09/2019	10/02/2020	BF-10 / Edifici
<i>Responsable</i>						Ramon Llull
bartomeu.llull@uib.es						

Contextualització

L'objectiu de l'assignatura és el d'aportar els coneixements bàsics de les primeres fases i cultures de la humanitat, fent especial referència als principals fenòmens relacionats amb el procés d'hominització (adquisicions biològiques i culturals), la dispersió geogràfica del gènere *Homo*, i les principals característiques socials dels grups caçadors-recol·lectors del paleolític i epipaleolític. D'altra banda, l'alumne tindrà l'oportunitat d'adquirir coneixements pràctics, relacionats amb la metodologia arqueològica, de gran valor pels interessats en entrar en el futur dins el mercat laboral de la gestió del patrimoni arqueològic.

El paleolític és el període més llarg de la nostra existència, ens endinsarem en cronologies molt llunyanes, estudiarem la nostra espècie, els *Homo sapiens*, però també hominins anteriors a nosaltres i altres amb els quals convisquérem i ens relacionarem en el passat. L'estudi de l'hominització i de les societats prehistòriques, ens proporcionarà mecanismes de reflexió i observació, que ens ajudaran a analitzar d'una forma més crítica i objectiva la nostra realitat actual.

L'assignatura s'impartirà dins el primer semestre del segon curs del grau d'Història. Es realitza amb posterioritat a l'assignatura de primer curs, Introducció a les Comunitats Prehistòriques, on s'han aportat els coneixements bàsics per cursar amb garanties les assignatures de prehistòria i arqueologia del grau. A la vegada, Prehistòria I té relació amb l'assignatura Prehistòria II, que es realitzarà durant el segon semestre, a la qual s'explicaran els principals trets relacionats amb les primeres comunitats productores.

Requisits

No hi ha requisits essencials per cursar l'assignatura.

Recomanables

- 1 Haver superat l'assignatura de primer curs del grau d'Història Introducció a les Comunitats Prehistòriques.

Guia docent

- 2 L'hàbit de cercar explicacions multicausals, de diversa naturalesa, dels fets i comportaments socials dels grups humans.
- 3 Una adequada expressió oral i escrita a l'hora d'estructurar el discurs expositiu.
- 4 Posseir una bona comprensió lectora i ser capaç de desenvolupar la capacitat d'anàlisi, relació i síntesi.

Competències

Específiques

- * CE-4: Elaborar treballs d'iniciació a la recerca, adequats al nivell de grau, amb tècniques científiques.
- * CE-6: Emprar el criteri de multicausalitat per entendre, analitzar i explicar els fenòmens històrics i els comportaments de les societats.
- * CE-11: Comprendre les relacions establertes entre les societats que, des d'àmbits geogràfics i culturals diferents, han compartit un mateix espai temporal.
- * CE-12: Valorar de manera crítica les diferents realitats socials actuals i del passat a partir de la consciència de pluriculturalitat, de desenvolupament dels drets humans, dels principis democràtics, de la igualtat entre dones i homes, de la solidaritat, de la protecció del medi ambient i de la cultura de la pau i accessibilitat universal per persones amb discapacitat. Aquesta competència es considera quasi transversal i, per tant, present en els continguts de les matèries que assumeixen aquesta competència.

Genèriques

- * CG-1: Distingir, entendre i ser capaç d'explicar els grans períodes cronològics en què es divideix la història universal (prehistòria, història antiga, història medieval, història moderna i història contemporània), la raó de ser d'aquesta divisió i la seva cronologia, els trets estructurals que caracteritzen cada període així com els aspectes de continuïtat i canvi que hi ha entre cada una de les etapes citades, la immediatament anterior i la immediatament posterior.
- * CG-5: Ser capaç d'accedir de manera autònoma a noves aportacions en la disciplina històrica (noves corrents historiogràfics, noves metodologies, nova bibliografia...) valorant-les com a fruit d'un enriquidor debat científic i de la necessitat de considerar el procés de formació i d'aprenentatge com una cosa pròpia de tota la vida.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

El temari s'organitza a partir de set grans blocs temàtics que es detallen a continuació.

Continguts temàtics

1. INTRODUCCIÓ

1. Evolució, hominització i altres conceptes bàsics.
2. Cronologia i mètodes de datació a contextos paleolítics.
3. Estudis d'ADN aplicats a l'arqueologia.

2. HOMINITZACIÓ A ÀFRICA DURANT EL PLIOCÈ I PLISTOCÈ INFERIOR

1. L'entorn geomorfològic i paleoecològic del pliocè al plistocè.

Guia docent

2. Els primers hominins.
 3. Els gèneres *Australopithecus*, *Kenyanthropus* i *Paranthropus*.
 4. Comportament social i econòmic dels primers hominins (aproximació etològica).
 5. El gènere *Homo*.
 6. Trets antropològics (bipedestació, desenvolupament cerebral, sorgiment del llenguatge).
 7. Les primeres indústries lítiques.
3. HOMINITZACIÓ A EURÀSIA DURANT EL PLISTOCÈ INFERIOR
1. Teories sobre els primers poblaments d'Àsia i Europa.
 2. Paleogeografia d'Euràsia durant el plistocè.
 3. *Homo erectus*, *Homo antecessor* i altres hominins del plistocè inferior.
 4. Comportament social i econòmic dels primers hominins d'Euràsia.
 5. La indústria lítica.
4. EL PLISTOCÈ MITJÀ I SUPERIOR A EURÀSIA
1. *Homo heidelbergensis* i *Homo neanderthalensis*. Característiques antropològiques, estructura social i cultura material.
 2. Els denisovans (paleogenètica i jaciments).
 3. *L'Homo floresiensis* i *L'Homo luzonensis* (característiques i hipòtesis del seu origen).
5. EL PLISTOCÈ MITJÀ I SUPERIOR A ÀFRICA
1. L'evolució del gènere *Homo*.
 2. *Homo naledi*, característiques i hipòtesis del seu origen.
 3. *Homo rhodesiensis*, característiques i hipòtesis del seu origen.
 4. Els Humans Anatòmicament Moderns, característiques i hipòtesis del seu origen.
6. ELS HUMANS ANATÒMICAMENT MODERNES (HAM) I LA SEVA EXPANSIÓ
1. Hipòtesis de l'expansió de *Homo sapiens*.
 2. Les relacions amb altres hominins (*Homo neanderthalensis*, *denisovans*...).
 3. Patró d'assentament i transformacions econòmiques i socials dels darrers caçadors recol·lectors.
 4. Principals complexos tecnoculturals.
 5. Art i creences al paleolític superior.
7. L'EPIPALEOLÍTIC
1. Canvis climàtics entre el plistocè i l'holocè.
 2. Principals complexos tecnoculturals.
 3. Cultura material, indústria microlítica i art esquemàtic.
 3. Explotació de recursos i adaptació a nous nínxols ecològics.

Metodologia docent

Els alumnes que es trobin en alguna de les circumstàncies recollides a l'article 7.1 del Reglament Acadèmic, si ho desitgen podran sol·licitar l'acollida a l'itinerari B de la guia docent. Durant la primera quinzena lectiva, els interessats hauran de presentar al professor un escrit amb la sol·licitud raonada i les evidències documentals que justifiquin la situació. Una vegada que el Cap d'Estudis o el Consell Deganal hagi donat el vistiplau, l'alumne i professor signaran un contracte d'aprenentatge on es concretarà l'estructura de l'itinerari.

A continuació es detallen les estratègies docents de l'assignatura.

Guia docent

Volum de treball

ATENCIÓ: La repetició de l'assignatura implica necessàriament la repetició de tots els aspectes pràctics i teòrics. Mai es guardarà la nota de les pràctiques o dels treballs d'un any per l'altre.

Activitats de treball presencial (2 crèdits, 50 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Continguts teòrics	Grup gran (G)	Amb les sessions teòriques, l'alumnat adquirirà els coneixements bàsics relacionats amb el procés d'hominització i les primeres societats caçadores recol·lectores. Els continguts es proporcionaran mitjançant tècniques expositives amb suport audiovisual.	30
Seminaris i tallers	Activitats a l'aula	Grup mitjà (M)	Es realitzaran seminaris o conferències sobre temes específics que es considerin d'especial rellevància per a assolir els objectius docents de l'assignatura. En els tallers, els alumnes tindran l'oportunitat d'exposar els coneixements adquirits.	5
Classes pràctiques	Pràctiques	Grup mitjà (M)	Es realitzaran classes pràctiques en el laboratori de prehistòria. Amb aquestes sessions, l'alumne adquirirà coneixements bàsics de la metodologia arqueològica relacionats amb el registre de dades i els protocols d'investigació. Una classe pràctica, a càrrec del personal del Servei de Biblioteca i Documentació, on s'adquiriran els coneixements necessaris per gestionar de forma correcta la informació documental per a l'elaboració de treballs acadèmics. Aquesta pràctica es relaciona directament amb la realització dels treballs en grup o individuals.	10
Tutories ECTS	Tutories	Grup petit (P)	Mitjançant tutories individualitzades, o en petits grups, s'aclariran dubtes i es comprovarà l'adequat progrés dels treballs.	2
Avaluació	Examen	Grup gran (G)	Avaluació dels coneixements adquirits durant el curs mitjançant una prova escrita de desenvolupament.	3

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (4 crèdits, 100 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi individual	Preparació i estudi dels continguts de l'assignatura a fi de consolidar els coneixements treballats durant el curs.	60

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual o en grup	Treball	Els alumnes realitzaran un treball de síntesi relacionat amb un tema específic de l'assignatura. A principi de curs es proporcionaran les pautes a seguir per a la seva realització.	32
Estudi i treball autònom individual o en grup	Informes de pràctiques	Es realitzarà un petit informe individual de cada una de les pràctiques realitzades. A principi de curs es proporcionaran les pautes a seguir per a la seva realització.	8

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

A continuació es detallen les estratègies d'avaluació dels continguts, procediments i habilitats adquirides durant el curs per part de l'alumnat. És important prestar atenció a quines són les activitats senyalades com a requisit imprescindible per a aprovar l'assignatura.

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Continguts teòrics

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Amb les sessions teòriques, l'alumnat adquirirà els coneixements bàsics relacionats amb el procés d'hominització i les primeres societats caçadores recol·lectores. Els continguts es proporcionaran mitjançant tècniques expositives amb suport audiovisual.
Criteris d'avaluació	Assistència regular a classe, interès i implicació.

Percentatge de la qualificació final: 2% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Activitats a l'aula

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Es realitzaran seminaris o conferències sobre temes específics que es considerin d'especial rellevància per a assolir els objectius docents de l'assignatura. En els tallers, els alumnes tindran l'oportunitat d'exposar els coneixements adquirits.
Criteris d'avaluació	Assistència i participació activa. Capacitat expositiva, dialèctica i discursiva.

Guia docent

Es convindran treballs substitutius per als alumnes acollits a l'itinerari B.

Percentatge de la qualificació final: 10% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 10% per a l'itinerari B

Pràctiques

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (no recuperable)
Descripció	Es realitzaran classes pràctiques en el laboratori de prehistòria. Amb aquestes sessions, l'alumne adquirirà coneixements bàsics de la metodologia arqueològica relacionats amb el registre de dades i els protocols d'investigació. Una classe pràctica, a càrrec del personal del Servei de Biblioteca i Documentació, on s'adquiriran els coneixements necessaris per gestionar de forma correcta la informació documental per a l'elaboració de treballs acadèmics. Aquesta pràctica es relaciona directament amb la realització dels treballs en grup o individuals.
Criteris d'avaluació	Assistència a les pràctiques, interès i implicació. La realització de les classes pràctiques és un requisit imprescindible per a aprovar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 2% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 2% per a l'itinerari B

Examen

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	Avaluació dels coneixements adquirits durant el curs mitjançant una prova escrita de desenvolupament.
Criteris d'avaluació	Capacitat d'elaborar un discurs estructurat i coherent que demostrï el coneixement dels continguts treballats durant el curs, així com de la seva bibliografia. És un requisit imprescindible obtenir com a mínim un 5 per a aprovar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 5

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 5

Treball

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Els alumnes realitzaran un treball de síntesi relacionat amb un tema específic de l'assignatura. A principi de curs es proporcionaran les pautes a seguir per a la seva realització.
Criteris d'avaluació	Capacitat d'elaborar un discurs escrit estructurat i coherent. Saber manejar i seleccionar una bibliografia adequada i seguir les normes de citació. La realització del treball és un requisit imprescindible per a aprovar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 25% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 27% per a l'itinerari B

Guia docent

Informes de pràctiques

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Es realitzarà un petit informe individual de cada una de les pràctiques realitzades. A principi de curs es proporcionaran les pautes a seguir per a la seva realització.
Criteris d'avaluació	Capacitat d'elaborar informes escrits de les tasques realitzades.

Percentatge de la qualificació final: 11% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 11% per a l'itinerari B

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Dins la bibliografia bàsica s'inclouen diverses obres de caràcter general que ajudaran a l'alumne a preparar els temes d'estudi. És important que l'alumne es familiaritzi amb aquesta bibliografia, ja que la seva comprensió s'avaluarà a la prova escrita.

Malauradament, no es disposa d'un manual completament actualitzat per a aquesta assignatura; cada any hi ha nous descobriments que fan trontollar hipòtesis que ja pareixien prou consolidades. Per tant, es podran incloure lectures a Aula Digital que es consideraran bibliografia bàsica.

Cal advertir, que per treure una bona nota o assegurar l'aprovat, és recomanable no limitar-se a l'estudi de la bibliografia bàsica i fer ús de la complementària.

Bibliografia bàsica

- Baur, M.; Gudrun, Z. (2001) *La aventura del hombre*. Maeva, Madrid.
- Carbonell, E. (coord.) (2005) *Homínidos: Las primeras ocupaciones de los continentes*. Ariel, Barcelona.
- Coppens, Y.; Picq, P. (2004) *Los orígenes de la humanidad*. Espasa Calpe, Madrid.
- Eiroa, J.J. (2010) *Prehistoria del Mundo*. Sello Editorial, Barcelona.
- Gamble, C. (2001) *Las sociedades paleolíticas de Europa*. Ariel, Barcelona.
- Rosas, A. (2010) *Los neandertales*. CSIC, Los Libros de la Catarata, Madrid.
- Rosas, A. (2015) *Los primeros homínidos*. CSIC, Los Libros de la Catarata, Madrid.
- Rosas, A. (2016) *La evolución del género Homo*. CSIC, Los Libros de la Catarata, Madrid.
- Sanchidrián, J.L. (2001) *Manual de arte prehistórico*. Ariel, Barcelona.

Bibliografia complementària

- Arsuaga, J. (1995) *El collar del neandertal. En busca de los primeros pensadores*. Temas de Hoy, Madrid.
- Arsuaga, J.; Martínez, I. (1998) *La especie elegida*. Temas de Hoy, Madrid.
- Cavalli-Sforza, L. L.; Cavalli-Sforza, F. (1999) *¿Quiénes somos? Historia de la diversidad humana*. Crítica, Barcelona.
- Cela, C.J.; Ayala, F.J. (2013) *Evolución humana. El camino hacia nuestra especie*. Alianza Editorial, Madrid.
- Champion, T.; Gamble, C.; Shennan, S.; Whittle, A. (1988) *Prehistoria de Europa*. Crítica, Barcelona.
- Clottes, J., Lewis-Williams, D. (2001) *Los chamanes de la prehistoria*. Ariel, Barcelona.
- Domínguez-Rodrigo, M. (1997) *El primate excepcional. El origen de la conducta humana*. Ariel, Barcelona.
- Fernández Martínez, V.M. (2007) *Prehistoria. El largo camino de la humanidad*. Alianza Editorial, Madrid.
- Gamble, C. (2007) *Origins and Revolutions: Human Identity in Earliest Prehistory*. Cambridge University Press.
- Groenen, M. (2000) *Sombra y luz en el arte paleolítico*. Ariel, Barcelona.
- Lalueza Fox, C. (2005) *Genes de neandertal*. Síntesis, Madrid.

Guia docent

- Lalueza-Fox, C. (2013) *Palabras en el tiempo: la lucha por el genoma neandertal*. Crítica, Barcelona.
- Lewis-Williams, D. (2005) *La mente en la caverna*. Akal, Madrid.
- Piel-Desruisseaux, J.-L. (1989) *Instrumental prehistórico. Forma, fabricación, utilización*. Masson, Barcelona.
- Rosas, A. (2019) *Los fósiles de nuestra evolución*. Ariel, Barcelona.

Altres recursos

Al llarg del curs s'inclouran articles, enllaços i material audiovisual dins Aula Digital.

